

# Màrsies a Flandres

De VERNON LEE

## I

—Teniu raó. Aquest no és pas el crucifix original. L'han reemplaçat per un altre. *Il y a eu substitution.* —El menut i ancià antiquari de Dunes va assentir misteriosament, fixant la seva mirada de vident sobre la meua.

Ho va dir en un xiuxiueig minsament perceptible. Perquè, casualment, era la vigília de l'Exaltació de la Santa Creu i l'església, molt cèlebre en el seu temps, estava plena de llocs decorant-la per l'endemà i velles senyores amb estranys barrets, fent fressa amb galledes i escombres. L'antiquari m'havia dut fins allà tot just arribar, no fos que la gentada de creients l'impedís mostrar-m'ho tot el matí següent.

El famós crucifix estava exposat rere fileres i fileres d'espelmes sense encendre i estava envoltat de cadenes de flors de paper i mussolina de colors i garlandes de pinastre resinós i aromàtic, i dos canelobres encesos la il·luminaven.

—Hi va haver un intercanvi —va repetir, mirant al voltant per assegurar-se que ningú el sentís—. *Il y a eu substitution.*

Només veure'l ja li havia assenyalat, com hom hauria fet, que el crucifix tenia tot l'aspecte de ser una obra francesa del segle XIII, agosaradament realista, mentre que el crucifix de la llegenda, obra de Sant Lluc, que havia estat penjat per segles a la basílica del Sant Sepulcre a Jerusalem i que, de forma miraculosa, la marea havia arrossegat fins a Dunes el 1195, sens dubte hauria de ser una efígie més o menys bizantina, com la seva miraculosa companya a Lucca.

—Però, per què haurien d'haver-lo substituït? —Vaig preguntar innocentment.

—Xxt! Més fluixet! —va dir l'antiquari, arrufant les celles—. Aquí no... Més tard! Més tard!

Em va passejar per tota l'església, famosa temps ençà pels pelegrinatges però, igual que la mar l'ha deixada en una maresma entre penya-segats, la marea de la devoció s'ha retirat fa segles. És una església petita però d'una gran dignitat, d'un gòtic encisadorament sobri i ben proporcionat, construït amb una pedra pàl·lida i delicada, que la humitat del mar ha corcat, a les bases, els capitells i la vegetació esculpida, amb taques d'un preciós verd brillant. L'Antiquari em va ensenyar on el transepte i el campanar havien quedat inacabats quan els miracles varen minvar al segle XIV. I em va dur fins la curiosa cambra de guaita, una ampla habitació accessible des del trifori pujant uns graons; amb una llar de foc i seients de pedra per als homes que vetllaven dia i nit pel preuat crucifix. Em va explicar que, fins i tot, hi havien hagut ruscos a les finestres i que ell recordava haver-los vist encara de petit.

—Era habitual, aquí a Flandres, tenir una sala de guàrdia a les esglésies que contenien relíquies importants? —vaig preguntar, car no recordava haver vist res de semblant.

—De cap manera —va respondre, mirant novament al voltant per assegurar-se que érem sols—, però aquí era necessari. No heu sentit mai en què consistien els miracles més importants d'aquesta església?

—No —li vaig respondre xiuxiuejant, gradualment contagiad d'aquell to de misteri—, a no ser que us referiu a la llegenda que la figura del Senyor va trencar totes les creus fins que la correcta va ser arrossegada pel mar?

Va sacsejar el cap però no va respondre i va baixar pels pronunciats graons fins la nau, mentre em vaig entretenir un moment mirant avall des de la cambra de guaita. Mai no havia tingut una impressió tan curiosa d'una església. Els canelobres a banda i banda del crucifix giravoltaven lentament, creant grans basses de llum trencades per les ombres de les columnes agrupades i entre els bancs de la nau s'hi movia el pampallugueig de la làmpada del sagristà. El lloc era ple de la flaire de les branques de pinastre resinós, evocant les dunes i els vessants de les muntanyes i dels grups atrafegats allà sota hi pujava un remor apagat de veus de dona barrejat amb l'esquitx de l'aigua i el repic dels esclops. Tot plegat recordava vagament els preparatius d'un aquelarre.

—Quina mena de miracles s'hi feien en aquesta església? —vaig preguntar, quan vàrem sortir a la plaça a la fosca—. I què voleu dir amb això que van canviar el crucifix, allò de la substitució?

L'exterior semblava força fosc. L'església s'aixecava negra, una massa vaga i esbiaixada de contraforts i teulades punxegudes, contra el cel aquós i il·luminat per la lluna; els arbres grossos del pati de l'església s'agitaven amb el vent marí i les finestres brillaven grogues, com portals flamejant en la foscor.

—Fixeu-vos en el cridaner efecte de les gàrgoles —va dir l'Antiquari assenyalant cap amunt.

Unes bèsties salvatges difoses sobresortien del perfil de la teulada i, el que era realment esfereïdor, es veia com la llum de la lluna, groga i blava, sortia a través de les mandíbules obertes d'algunes d'elles. Una ràfega de vent va sacsejar els arbres, fent repicar i grinyolar el penell.

—Si fins i tot sembla que les gàrgoles-llop udolen de debò —vaig exclamar.

El vell Antiquari va fer una rialla continguda. —Així és —va respondre—, no us he

dit que aquesta església ha estat testimoni de coses com cap altra a la Cristiandat? I encara les recorda! Que n'heu vista cap església així de salvatge i feréstega abans?

I mentre parlava, es va barrejar sobtadament amb el bramul del vent i els gemecs del penell, un altre so estrident i tremolós, com si toquessin cornamuses.

—L'organista està provant la veu humana per demà —va remarcar l'Antiquari.

## II

L'endemà vaig comprar una de les històries impreses sobre el crucifix miraculós que venien als voltants de l'església i aquell dia també, el meu amic l'Antiquari va ser tan amable d'explicar-me tot el que sabia sobre l'assumpte. Entre les dues fonts d'informació, es pot dir que la història de debò seria la següent.

A la tardor de 1195, després d'una nit de terrible tempesta, va aparèixer una barca encallada a la costa de Dunes, que en aquella època era un poble de pescadors a la gola del Nys, just enfront d'un enorme escull submergit.

La barca estava destrossada i bolcada i a prop d'ella, sobre la sorra i la vegetació doblegada, jeia una figura de pedra del Senyor crucificat, sense la creu i, com sembla més probable, també sense braços, que havien estat fets amb blocs separats. De seguida van aparèixer diverses persones que van voler apropiarse-la: la petita església de Dunes, ja que va ser trobada dins la seva terra benefícia; els Barons de Croy, que tenien el dret a les restes de naufragi en aquella costa i també la gran Abadia de Sant Llop d'Arràs, com a posseïdora del senyoratge espiritual de la zona. Però un home sant que vivia prop dels penya-segats va tenir una visió que va resoldre la disputa. Sant Lluç en persona se li va aparèixer i li va dir que ell havia estat l'autor original de la

figura; que va ser una de les tres que havien penjat al Sant Sepulcre de Jerusalem; i que tres cavallers, un de normand, un de toscà i un d'Arràs, les havien robades als Infidels, amb permís diví, i les van carregar en barques sense tripulació; i que una d'elles havia aparegut a la costa Normanda prop de Salenelles; que la segona imatge havia encallat no gaire lluny de la ciutat de Lucca, a Itàlia i que aquesta era la tercera, que havia estat embarcada pel cavaller d'Artois. L'ermità, seguint l'autoritat de Sant Lluç, va recomanar que havia de ser la pròpia estàtua qui decidís el seu lloc de repòs final. Així doncs, la figura crucificada va ser solemnement llançada de nou a la mar. L'endemà mateix la van trobar de nou a l'indret original, entre la sorra i la vegetació doblegada a la gola del Nys. Per tant, va ser dipositada a la petita església de Dunes i, ben aviat, munions de fidels portant ofrenes d'arreu van fer possible i necessari reconstruir l'església, ara santificada per la seva presència.

La Santa Efigie de les Dunes —*Sacra Dunarum Effigies* com la van anomenar— no obrava miracles d'ordinari. Però la seva fama es va estendre arreu per les meravelles sense parangó que de forma constant l'acompanyaven en la seva existència. Tal com s'ha esmentat, l'Efigie havia estat trobada sense la creu a la qual evidentment havia estat fixada i cap recerca ni cap de les tempestes posteriors van aflorar cap altra peça perduda, malgrat totes les pregàries que es van fer amb aquest propòsit. Per tant, passat un temps i moltes deliberacions, es va decidir que calia una nova creu on l'efigie s'hi pogués penjar. Amb aquest motiu van ser cridats a Dunes certs mestres picapedrers d'Arràs. Però, vet aquí que l'endemà mateix que la creu fos solemnement erigida dins l'església es va descobrir un fet inaudit i esfereïdor. L'Efigie, que la vigília penjava perfectament dreta, havia canviat de posició i s'havia torçat violentament cap a la dreta, com si s'esforcés per escapar-se'n.

Així va ser testimoniats no només per centenars de laics, sinó també pels sacerdots del lloc, que van notificar el fet en un document —conservat als arxius episcopals d'Arràs fins el 1790— adreçat a l'Abat de Sant Llop, el seu senyor espiritual.

Aquest va ser l'inici d'una sèrie d'esdeveniments misteriosos que van estendre la fama del meravellós crucifix per tota la Cristiandat. L'Efigie no va romandre en la posició en què miraculosament s'havia col·locat: de tant en tant, era trobada en una posició diferent sobre la seva creu i sempre com si hagués patit violentes contorsions. Un dia, passats uns deu anys que fou descoberta a la mar, els sacerdots de l'església i els habitants de Dunes van trobar-se l'Efigie penjant en la seva actitud original, en posició estesa i simètrica però oh, miracle! amb la creu reposant als graons de la capella, trencada en tres parts.

Certes persones, que vivien a l'extrem del poble més proper a l'església, van afirmar haver estat despertades en plena nit per un so que els va semblar l'esclafit d'un tro violent però que, sens dubte, va ser l'estrèpit de la Creu en caure, o potser —qui ho sap?— el soroll pel qual la temible Efigie es va deslliurar i va refusar aquella creu aliena. Car aquest era el secret: l'Efigie, feta per un sant i arribada a Dunes per miracle, havia percebut, evidentment, alguna mena d'impuresa a la pedra a la qual havia estat clavada. Aquella va ser l'explicació immediata que va donar el Prior de l'església, en resposta a la irada crida de l'Abat de Sant Llop, que va expressar la seva desaprovació a aquests inusuals miracles. De fet, es va descobrir que la peça de marbre no havia estat netejada del tacte pecaminós dels homes mitjançant els ritus necessaris abans de fixar la figura; un descuit molt greu, tot i que excusable. Així que es va encarregar una nova creu, encara que es va fer evident que s'hi dedicaria molt de temps i la consagració no va tenir lloc fins uns quants anys més tard.

Mentrestant, el Prior va construir la cambra de guaita, amb la llar de foc i pedrís, i va obtenir permís del Papa en persona perquè un clergue ordenat vetllés dia i nit, al·legant que una relíquia tan prodigiosa podria ser robada. Ja que, a aquestes alçades, la relíquia havia eclipsat completament qualsevol altre crucifix similar i el poble de Dunes, per la massiva aflluència de peregrins, havia crescut ràpidament fins a esdevenir una vila, propietat del Priorat de la Santa Creu, ara fabulosament ric.

Els Abats de Sant Llop, tanmateix, no veien aquest afer de bon ull. Malgrat que els Priors de Dunes encara romanien, nominalment, els seus vassalls, havien aconseguit obtenir gradualment del Papa privilegis que els feien pràcticament independents i, en particular, exempcions per enviar al tresor de Sant Llop només una petita proporció dels diners dels tributs que aportaven els peregrins. En particular, l'Abat Walterius es va mostrar obertament hostil. Va acusar el Prior de Dunes d'haver fet servir els seus guàrdies per fabricar les històries d'estranyos moviments i sorolls per part de l'Efigie —encara sense creu— i d'insinuar als ignorants canvis en la seva postura que, sense la rectitud de la creu com a referència, eren més fàcilment creïbles. Finalment la nova creu es va fabricar, i va ser consagrada, i en la Diada de la Santa Creu d'aquell any l'Efigie va ser novament fixada a ella en presència d'una immensa concurrència de clergues i laics. Se suposava que ara l'Efigie ja estaria satisfeta i, per tant, cap més fenomen extraordinari hauria de poder augmentar o, possiblement comprometre fatalment, la reputació de la seva santedat.

Aquestes expectatives van ser bruscamment esvaïdes. El novembre de 1293, després d'un any de rumors estranyos al voltant de l'Efigie, es va descobrir que la figura s'havia mogut novament i havia continuat movent-se, o més aviat —a jutjar per la posició de la creu— retorçant-se; i la Nit de Nadal d'aquell mateix any, la creu va ser, per

segona vegada, abatuda i trencada. Alhora, el capellà de guàrdia va ser trobat aparentment mort a la cambra de guaita. Se'n va fer una altra creu i, en aquesta ocasió, va ser consagrada en privat i penjada discretament. Amb l'excusa d'un forat al sostre, es va tancar l'església per un temps i així es van poder realitzar els ritus de purificació necessaris per haver estat profanada per la presència dels operaris. De fet, es va comentar en aquella ocasió que el Prior de Dunes s'havia esforçat molt per minimitzar i, en la mesura possible, amagar els miracles, tant com el seu predecessor s'havia esforçat en proclamar arreu els miracles anteriors. El capellà que havia estat de guàrdia aquella fatídica Nit de Nadal va desaparèixer misteriosament i moltes persones varen considerar que s'havia tornat boig i l'havien tancat a la presó del priorat, per por a les revelacions que pogués fer. A aquestes alçades, i no sense la connivència dels abats d'Arràs, van començar a circular històries extraordinàries sobre les activitats sospitoses de l'església de Dunes. Cal recordar que aquesta s'aixecava una mica per sobre de la vila, aïllada i envoltada de grans arbres. Estava encerclada pel precinte del Priorat i, llevat de la part que donava a l'aigua, per alts murs. No obstant això, la gent afirmava que de nit, quan el vent bufava d'aquella direcció, sentien estranyos sorolls provinents de l'església. En particular, durant les tempestes, s'havien sentit sons descrits com udols, gemecs i la música de danses rústiques. Un mestre de nau va afirmar que una Nit d'Ànimes, mentre el seu vaixell s'apropava a la gola del Nys, havia vist l'església de Dunes brillant il·luminada, les seves immenses finestres flamejant. Però es va sospitar que anava begut i que havia exagerat l'efecte d'un petit llum encès a la cambra de guaita. L'interès de la gent de Dunes coincidia amb el del Priorat, ja que van prosperar enormement amb els pelegrinatges, així que aquestes històries van ser ràpidament silenciades. Tanmateix, van arribar, sens dubte, a oïdes de

l'Abat de Sant Llop. I, finalment, va succeir un esdeveniment que les va fer ressorgir totes.

Perquè en la Nit de Tots Sants de 1299, va caure un llamp a l'església. Van trobar el nou guaita mort al bell mig de la nau, la creu trencada en dos i, oh, horror! l'Efígie havia desaparegut. La por indescriptible que va aclaparar tothom encara va créixer més quan van trobar l'Efígie darrere l'altar, en una postura d'espantosa convulsió i, segons es va rumorejar, ennegrida pel llamp.

Això va ser la fi dels estranys successos a Dunes.

S'organitzà un concili eclesiàstic a Arràs i l'església va tancar un altre cop, per gairebé un any. Va ser reoberta i novament consagrada, aquesta vegada per l'Abat de Sant Llop, a qui el Prior de la Santa Creu va servir amb humilitat durant la missa. Van construir una nova capella i en ella s'hi va exposar el miraculós crucifix, abillat en esplèndids brocats i gemmes, encarà més del que era habitual, i el seu cap gairebé amagat per la corona més espectacular vista mai; segons van dir, un regal del Duc de Borgonya.

Tota aquesta nova esplendor i la presència del gran Abat en persona es va justificar als fidels quan el Prior va sortir a anunciar que un últim i més gran miracle havia tingut lloc. La creu original, de la qual penjava la figura a l'Església del Sant Sepulcre, i per la qual l'Efígie havia rebutjat totes les altres fetes per menys santes mans, havia aparegut a la costa de Dunes, al lloc exacte on cent anys abans la figura del Salvador va ser descoberta a la sorra. —Aquesta— va dir el Prior, —és l'explicació dels terribles esdeveniments que han omplert els nostres cors amb angoixa. La Santa Efígie ara està satisfeta, descansarà en pau i els seus poders miraculosos estaran centrats en acomplir les pregàries dels fidels.—. Una part de la previsió es va fer realitat: d'aquell dia ençà l'Efígie no va canviar més de posició, però també d'aquell dia ençà cap miracle de consideració més va ser registrat; la devoció per Dunes va disminuir, altres

reliquies van eclipsar la Santa Efígie. Els pelegrinatges minvar fins aplecs locals. L'església no es va arribar a completar.

Què va succeir? Ningú ho sap del cert. Ni tampoc van preguntar o voler esbrinar. Però, quan el 1790 el palau Episcopal d'Arràs va ser saquejat, un notari del veïnat va comprar una considerable porció dels arxius a preu de saldo, potser per curiositat històrica o tot esperant obtenir-ne fets que satisfessin la seva aversió al clergat. Aquests documents varen romandre sense ser examinats per molts anys, fins que el meu amic Antiquari els va comprar. Entre els documents recollits a correuita del palau de l'Arquebisbe hi havia diversos sobre l'eliminada Abadia de Sant Llop d'Arràs i entre aquests una sèrie de notes sobre els afers de l'església de Dunes; eren, fins allà on la seva natura fragmentada permetia entendre, les actes d'una investigació feta el 1309, i contenia la deposició de diversos testimonis. Per entendre el seu significat cal recordar que aquesta era l'època en que van començar els judicis de bruixeria i quan la persecució dels Templers havia marcat com eren les investigacions, pensades per millorar les finances del país i, a la vegada, afavorir els interessos de la religió.

El que sembla que va succeir és que, passada la catàstrofe de la Nit de Tots Sants, l'octubre de 1299, el Prior, Urbain de Luc, es va trobar sobtadament amenaçat per una acusació de sacrilegi i bruixeria, d'obtenir miracles de l'Efígie per mitjans demoníacs i de convertir la seva església en una capella del Maligne.

En comptes d'apel·lar als alts tribunals eclesiàstics, com els privilegis obtinguts de la Santa Seu li haguessin permès, el Prior Urbain va imaginar que l'acusació venia originalment de l'irat Abat de Sant Llop i, abandonant qualsevol pretensió de salvar-se, és lliurà a la mercè de l'Abat, a qui fins aleshores havia menyspreat.

L'Abat sembla que va quedar satisfet per la seva submissió i l'acusació va ser retirada després d'unes diligències preliminars, que representaven una porció de les notes trobades entre els arxius de l'arquebisbat d'Arràs. El meu amic Antiquari em va permetre, molt amablement, traduir alguna d'aquestes notes del llatí i a continuació les transcriu aquí, deixant al lector la seva interpretació.

“Ítem. L'Abat en persona es declara satisfet perquè el Reverend Prior no ha tingut coneixement personal ni tractes amb el Maligne (Diabolus). Tanmateix, la gravetat de l'acusació requereix... —aquí la pàgina està esquinçada.

”Hugues Jacquot, Simon Couvreur, Pierre Denis, vilatans de Dunes, essent interrogats, testimonien:

”Que els sorolls provinents de l'Església de la Santa Creu sempre s'han esdevingut en nits de grans tempestes i han presagiat naufragis a la costa. Que eren ben diversos, com de terribles espetecs, gemecs, udols com els dels llops i, ocasionalment, com música de flauta. Un tal Jehan, que havia estat marcat amb foc i flagel·lat dos cops per encendre foc a la costa i causar d'aquesta manera el naufragi de vaixells a la gola del Nys, havent-li promès immunitat i després de dos o tres petits estiraments al poltre, va testificar el següent: Que la banda de saquejadors a la que pertany sabien quan s'apropava una tempesta perillosa, pels sorolls que sortien de l'església de Dunes. El testimoni ha admès haver escalat sovint pels murs i rondat pel cementiri, tot esperant sentir aquells sorolls. No li eren desconeguts els udols i rugits esmentats pels testimonis anteriors. Havia sentit dir a un camperol que va passar de nit que els udols li van fer témer que era perseguit per una bandada de llops, tot i que és ben sabut que no s'han vist llops per aquelles contrades des de fa trenta anys. Però el testimoni mateix opina que el més singular de tots els sorolls, i aquell en concret que sempre acompanyava o presagiava les

pitjors tempestes, era un so de flautes i cornamuses (*quod vulgo dicuntur flustes et musettes*) tan dolç que ni el Rei de França el podria tenir més melodiós a la seva Cort. Sent interrogat sobre si havia vist mai res, el testimoni va respondre: 'Que havia vist l'església brillantment il·luminada des de la platja; però en apropar-se ho va trobar tot fosc, excepte el llum de la cambra de guaita. Que una vegada, a la llum de la lluna, mentre cornamuses i flautes i udols sonaven extraordinàriament forts, li va semblar veure llops i una figura humana al sostre, però que va fugir espavorit i no en pot estar segur.

”Ítem. El Reverendíssim Abat desitja que el Reverend Prior respongui de forma sincera, posant la mà sobre els Evangelis, sobre si havia o no sentit aquells sorolls.

”El Reverend Prior nega haver sentit mai res similar. Però, sent amenaçat amb més procediments (el poltre?) reconeix que va ser informat freqüentment d'aquells sorolls pel Guaita de guàrdia.

”Pregunta: Si el Reverend Prior havia estat informat d'alguna altra cosa.

”Resposta: Sí, però sota secret de confessió. A més a més, el darrer Guaita, aquell que va ser mort d'un llamp, havia estat un sacerdot rèprobe, culpable dels pitjors crims i obligat a cercar asil, a qui el Prior havia mantingut allà per la dificultat de trobar un home prou coratjós per aquella feina.

”Pregunta: Si el Prior havia interrogat als Guaites anteriors?

”Resposta: Que els Guaites estaven obligats a revelar només sota confessió allò que haguessin pogut sentir, que els predecessors del Prior havien mantingut el sigil sacramental inviolat i que, tot ser-ne indigne, el Prior volia continuar fent igual.

”Pregunta: Què se n'havia fet d'aquell Guaita que havia estat trobat inconscient després dels fets de la Nit de Tots Sants?



”Resposta: Que el Prior no ho sap. El Guaita estava boig. El Prior pensa que va ser reclòs per aquell motiu.—

Al Prior Urbain de Luc li havien, aparentment, preparat una desagradable sorpresa. Perquè la següent anotació deia:

”Ítem. Per ordre del Reverendíssim Senyor Abat, alguns servents del mencionat Senyor Abat van portar en Robert Baudouin, sacerdot i antic Guaita a l'Església de la Santa Creu, que havia estat empresonat per deu anys per ordres del Reverend Prior, per considerar-lo mentalment incapacitat. El testimoni manifesta un gran terror al trobar-se en presència de ses Senyories, en particular del Reverend Prior. I va refusar de parlar, amagant-se el rostre entre les mans i proferint xiscles. En ser reconfortat per les paraules amables dels presents, i de manera particular cordial pel Senyor Abat en persona, però també amenaçat amb el poltre si persistia en la seva obstinació, el testimoni va declarar el següent, no sense moltes lamentacions, xiscles i galimaties forassenyats en la manera pròpia dels folls.

”Pregunta: Si recorda què va passar la Nit de Tots Sants a l'església de Dunes, abans de desmaiar-se i caure al terra?

”Resposta: No pot. Fora pecat parlar de tals coses davant dels grans Senyors espirituals. A més, ell és tan sols un pobre ignorant i també un boig. A més, té una enorme fam.

”Havent-li donat pa blanc de la taula mateixa del Senyor Abat, el testimoni va tornar a ser interrogat.

”Pregunta: Què pot recordar dels esdeveniments de la Nit de Tots Sants?

”Resposta: Pensa que no sempre ha estat foll. Pensa que no sempre ha estat a presó. Pensa que fins i tot va anar en vaixell pel mar, etc.

”Pregunta: Pensa el testimoni que ha estat mai a l'església de Dunes?

”Resposta: No ho recorda. Però està segur que no sempre ha estat a la presó.

”Pregunta: Recorda el testimoni haver sentit mai un so similar? (El Senyor Abat havia ordenat en secret que un bufó al seu servei, i músic excel·lent, toqués sobtadament la cornamusa darrere un tapís.)

”En sentir el so, el testimoni va començar a tremolar i plorar i va caure de genolls, tot agafant les robes del Senyor Abat, amagant-hi el cap.

”Pregunta: Per quin motiu sent tal terror, essent en la presència paterna d'un príncep tan clement com el Senyor Abat?

”Resposta: Que aquest testimoni no pot sofrir més aquesta so de cornamusa. Que li glaça la sang. Que, com ha explicat ja al Prior moltes vegades, no pensa tornar més a la cambra de guaita. Que tem per la seva vida. Que no gosa fer el senyal de la Creu ni les seves pregàries per por del Gran Home Salvatge. Que el Gran Home Salvatge va prendre la Creu, la va trencar en dos i amb ella va jugar a la tella per la nau. Que tots els llops davallaren de la teulada udolant i ballaren sobre les seves potes del darrera mentre el Gran Home Salvatge tocava la cornamusa a sobre de l'altar major. Que el testimoni s'havia envoltat d'una tanca de petites creus, fetes de brins de sègol trencats, per mantenir el Gran Home Salvatge allunyat de la cambra de guaita. 'Ah, ah, ah! Està tocant de nou! Els llops udolen! Està desferrant la tempesta.'

”Ítem: Que cap més informació va poder ser extreta del testimoni, que va caure al terra com si estigués posseït i va ser retirat de la presència de Sa Senyoria l'Abat i el Reverend Prior.”

### III

Aquí acaben abruptament les actes de la investigació. Van arribar mai aquells grans dignataris espirituals a saber més sobre els

terribles successos a l'església de Dunes? Van aconseguir esbrinar quina va ser la causa?

—Perquè hi havia una causa —va dir l'Antiquari, plegant les seves ulleres després de llegir-me aquelles notes— o, més estrictament, la causa encara existeix. I ara entendreu, encara que aquells savis sacerdots de fa sis segles no pogueren.

I tot aixecant-se, va agafar una clau d'un prestatge i em va guiar al pati de casa seva, situada vora el Nys, a una milla de Dunes.

Entre els baixos edificis de la granja es podia veure el prat salat —porpra per l'ensopeguera—, l'Illa dels Ocells —un gran banc de sorra a la gola del Nys, on es reuneixen tota mena d'aus marines— i més enllà, el furiós mar, amb onades d'escuma blanca, sota un vibrant capvespre taronja. A l'altra banda, cap a l'interior, emergint sobre les teulades de la granja, s'alçava l'església de Dunes, amb el seu cloquer punxegut i les siluetes trencades dels capcers, contraforts i gàrgoles i pins cargolats pel vent, negres contra el cel oriental d'un roig lívid i funest.

—Us ho vaig avisar —va dir l'Antiquari, aturant-se amb la clau al pany d'una gran cabana—, que el crucifix havia estat substituït, el que hi ha actualment a Dunes no és el que la tempesta va arrossegar miraculosament el 1195. Penso que l'actual correspon a una estàtua de mida natural, per la qual existeix un rebut als arxius d'Arràs, i va ser fornida a l' Abat de Sant Llop per Estienne Le Mas i Guillaume Pernel, picapedrers, l'any 1299, és a dir l'any de la investigació i quan van cessar tots els successos sobrenaturals a Dunes. Pel que fa a la efígie original, ara ho veureu i ho capireu tot.

L'Antiquari va obrir la porta a un passatge inclinat i voltat, va encendre un fanal i va il·luminar el camí. Era, evidentment, el celler d'algun edifici medieval, i una flaire de vi, de fusta humida i de branques de pi, provinents de

nombrosos feixos de llenya apilats, omplien la foscor entre les gruixudes columnes.

—Aquí! —va dir l'Antiquari, tot aixecant el fanal—. Va ser enterrat sota aquesta volta i li van travessar el pit amb una estaca de ferro, com un vampir, per prevenir que tornés a aixecar-se.

L'Efígie s'erigia contra la paret fosca, envoltada de matolls. Era més gran que una figura humana, tota nua, amb els braços trencats a les espatlles, el cap amb una barba poblada, els cabells embullats i estirats enrere amb esforç, el rostre contret en agonia; els músculs tibants com els d'algú penjat a la creu, els peus lligats amb una corda. La figura em resultava familiar, tal com l'havia vist a nombroses galeries. M'hi vaig apropar per examinar-li l'orella: tenia forma de fulla.

—Ah! Heu entès ara el misteri —va dir l'Antiquari.

—He entès —vaig respondre, sense saber fins a quin punt realment arribava el seu pensament— que la suposada estàtua de Crist era en realitat un antic sàtir, un Màrsies esperant el seu càstig.

L'Antiquari va assentir. —Exactament —va dir amb sequedat—, això ho explica tot. Tot i així, penso que l'Abat i el Prior no anaven tan errats quan li van fer clavar una estaca de ferro en retirar-lo de l'església.

Les obres publicades d'en Vernon Lee, durant la seva vida, com "*Marsyas in Flanders*", són al domini públic tant al Regne Unit com a la Unió Europea en haver passat més de 70 anys de la mort de l'autor.

"*Marsyas in Flanders*" va ser escrit el 1900 i es va publicar dins de *For Maurice: Five Unlikely Stories*, The Bodley Head, 1927.

La Traducció en Català de "*Màrsies a Flandes*" d'en Vernon Lee és © 2025 per en M. Di Mauro i s'ha llicenciat sota [Creative Commons Attribution-ShareAlike 4.0 International](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)



Agraïments a:

Curro Esbrí per la revisió